

RUDAR

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštne proste. Ne frankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravn. je v Trbovljah na Štajerskem.

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Osmi strankin zbor jugoslovanske socialne demokracije.

Binkoštno nedeljo, ponedeljek in torek dopoldne je bil v Ljubljani osmi strankin zbor jugoslovanske socialno demokratične stranke. Zboroval je v Narodnem domu. Obilna udeležba in živahne razprave so pokazale, da gre socialna demokracija pri nas neumorno naprej. Nikdar pa se še ni konstatiral na nobenem strankinem zboru tako lep napredek v primeri s prejšnjim kakor na letošnjem zboru.

Zbora se je udeležilo 96 delegatov; nemško socialno demokracijo sta zastopala sodr. državni poslanec dr. Ellenbogen in dr. Bauer z Dunaja, češko slovansko soc. demokratično stranko državni poslanec dr. Šmeral, hrvaško socialno demokratično stranko Demetrovič, avstrijsko italijansko Lovrencich, bosansko-hercegovo Markič. Brzobjavne pozdrave so poslali: socialno demokratična stranka v Nemčiji, v Italiji, češka centralistična soc. demokratična stranka in poljska socialno demokratična stranka. Zbor sta pozdravili tudi deželni organizaciji na Štajerskem in Koroškem.

Zbor je otvoril v nedeljo sodrug E. Kristan ob 10. zjutraj in povdarjal, da se zbiramo v znamenju boja in naša bodočnost bo samo po dolgem boju, na katerega se moramo pripraviti s čvrstim delom. Pozdravil je vnanje zastopnike bratovskih strank v nemškem, češkem, hrvaškem in italijanskem jeziku.

V predsedstvo so bili voljeni sodrugi: dr. Tomšič za Kranjsko, Milost za Trst, Vorschang za Koroško, Tokan za Štajersko, Haramina za Istro in Komavli za Goriško.

Po pozdravnih govorih sodrugov dr. Ellenbogen, dr. Šmerala, Lovrencicha in Markiča je podal sodrug Milinar tajniško poročilo, sodrug dr. Tomšič blagajniško. Od obeh poročil se je razvila živahna debata. Iz poročil in debate je razvidno bilo, da gre jugoslovanska socialna demokracija krepko naprej.

Sodrug E. Kristan je poročal o političnem položaju. Obširno in temeljito poročilo je izzvenelo v apel na sodruge, naj z neumornim delom okrepe svoje vrste in s tem prisilijo buržvazijo, da združi vse svoje moči proti delavstvu. Zakaj samo po tej poti bo možno buržvaziji odvzeti orožje nacionalistične demagogije, s katerim slepi mase in samo po tej poti se bo začel odločilni boj proletariata proti buržvaziji.

Po nadvse zanimivi debati, v katero so posegli tudi zunanji gostje, je zbor soglasno sprejel naslednjo resolucijo:

Politika meščanskih strank v Avstriji in v avstroogrski državni skupini sploh ter politika nanje se opirajočih vlad vodi ob brezsmiselnem preziranjju vseh gospodarskih, političnih in kulturnih razvojnih faktorjev vse narode te državne skupine vse globlje v kaos in zlasti ovira razvoj delavskega razreda. Različni poskusi koncentracije meščanskih strank niso rezultirali jasnega spoznavanja skupnih buržvaznih interesov, temveč le plod od slučaja do slučaja močnejše vzplamtevaločega sovraštva do razredno zavednega delavstva.

V Avstriji se izraža mizerija te politike v popolni stagnaciji, v večnih provizorijih, v trajni negotovosti položaja, v pomanjkanju vsake zanesljive večine in jasne vladne smeri

v parlamentu, pa v trajno obstojajočih in nikdar ne rešenih narodnih sporih, zlasti pa v nezaslihani gospodarski bedi.

Ta politika prizadeva največjo škodo delavstvu, ki teže od vseh drugih razredov prenaša gospodarsko pomanjkanje in kulturno lakoto. Vsled tega je zavedno delavstvo edini faktor v tej državi, ki jasno čuti in spoznava mizerijo te politike, iz česar sledi, da je organizirani proletariati tisti element, ki ima najmočnejši interes na tem, da se postavijo politične razmere in da se uredi državni ustroj na taki podlagi, na kateri odpadejo razlogi sedanjih razvoj ovirajočih bojev in se odpre polje odločilnemu boju delavstva s kapitalizmom.

V doseg tega namena je naloga stranke, njenih delov in članov, vlagati vse svoje moči za to spopolnitev in okrepčanje organizacije, da pride proletariati do onega vpliva v državi, ki mu omogoči odločilno poseči v preuredbo Avstroogrške na podlagi svobode, avtonomije narodov in njih solidarnosti.

Nato je poročal o organizaciji sodrug Kocmur. Poročilo je sledila živahna debata. Zbor je sprejel več predlogov, ki merijo na spopolnitev organizacije in ki jih je priobčila »Zarja«.

Najvažnejša točka dnevnega reda je bila: Jugoslovanska socialna demokracija in bratske stranke. Poročal je sodrug E. Kristan. Treba je bilo zavzeti stališče do novo ustanovljene češke socialno demokratične delavske stranke, ki se je ustanovila izven češko slovanske socialno demokratične stranke. Do ustanovitve nove stranke je privedel spor med češkimi sodrugi glede na obliko strokovne organizacije. Češko slovanska socialna demokratična stranka je namreč zapustila načelo skupnih mednarodnih strokovnih organizacij za vso Avstrijo ter je ustanovila češke strokovne organizacije. S tem pa ni bil zadovoljen del češkega delavstva in si je ustanovil lastno stranko, češko socialno demokratično stranko. Pristaše te stranke imenujemo tudi centraliste, med tem ko imenujemo prve separatiste.

Po obširni in deloma burni debati je sprejel zbor naslednjo resolucijo poročevalca sodruga E. Kristana:

Jugoslovanska socialno - demokratična delavska stranka stoji neomajano na načelu pol. avtonomije in medn. solidarnosti delavstva, da si more varovati svobodo akcije v svojih posebnih zadevah, obenem pa čim izdatnejše varstvo delavskih interesov.

Politični položaj naroda, v katerem stranka deluje, nalaga jugoslovanski socialni demokraciji v Avstriji obzire in stike ne glede na vso internacionalo zlasti na dve strani:

1. Na bratske stranke v Avstriji, s katerimi živi državno v eni hiši, deloma v najbližji sosesčini in v mešanih naselbinah;

2. Na narodno sorodne bratske stranke v drugi državni polovici, v Bosni in Hercegovini in na Balkanu.

Z drugo navedenimi strankami navezuje jugoslovanska socialna demokracija stike v zmislu sklepov prve jugoslovanske socialno demokratične konference.

V Avstriji stremi jugoslovanska socialna demokracija po taki zvezi vseh socialno demokratičnih strank, ki omogoči čim tesnejšo vzajemnost in skupen nastop v vseh zadevah, ki se tičejo interesov delavstva vseh avstrijskih narodov. Jugoslovanska socialna demokracija obžaluje, da se je nekdanja vzorna sloga

avstrijskega socialističnega delavstva skalila, upa, da bo zdravi čut razredno zavednega delavstva odpravil vzroke, vsled katerih se je razmerje poslabšalo, ter pričakuje, da stori skupna eksekutiva avstrijske socialne demokracije vse mogoče korake, ki bi mogli izravnati diferenco in podati delavstvu v internacionalni združenosti vtemeljeno bojno moč.

Na strokovnem polju smatra jugoslovanska socialna demokracija krepko centralizirano, za boj proti kapitalistični mednarodni združitvi sposobno organizacijo za neizogibno, odklanja vsako cepljenje strokovnih organizacij, in želi, da bi se tudi češko-slovanska socialno demokratična stranka čimprej vrnila na to edino polje, kjer more delavstvo žeti strokovne uspehe.

Dasi obžaluje strankin zbor, da se je češki organizirani proletariati politično razdelil v dvoje strank, vendar vpoštevajo argumente, ki so povzročili ustanovitev »Češke socialno demokratične stranke«, ter jo jemlje na znanje.

O tisku sta poročala sodruga Jaklič in Bartl. Konstatiralo se je vsestransko napredovanje socialističnega tiska na Slovenskem. Zlasti se je povdarjalo, da je napravila stranka orjaški korak z ustanovitvijo dnevnika »Zarje«. V poročilih, debati in predlogih se je naročilo sodrugom, naj neumorno delajo za »Zarjo« in ji pridobivajo novih naročnikov.

Pri raznoterostih je omenjal sodrug E. Kristan mednarodni socialistični kongres, ki bo prihodnje leto na Dunaju, in pozival sodruge, naj ne zamude te prilike ter naj se kongresa udeležijo v kolikor možno velikem številu.

S tem je bil dnevni red izčrpan in z burnimi klici na mednarodno socialno demokracijo je zbor zaključil svoje bogato delo.

Dolžnost sodrugov pa je, da gredo v zmislu zborovih sklepov predvsem na delo za organizacije in tisk, zlasti za »Zarjo«, ter pomnože naše delavske vrste z novimi socialisti, da bo prihodnji strankin zbor čez dve leti konstatiral še lepši napredek.

Četrta državna konferenca rudarjev.

V torek 28. velikega travna 1912 je bilo zborovanje četrte državne konference drugih skupin rudarskih zadrug na Dunaju v galerijski dvorani Delavskega doma v Ottakringu. Zastopnikov zadrug je bilo 70, tudi ministvo za javna dela je poslalo svojega zastopnika. Za državno strokovno komisijo je bil navzočen sodrug Schrammel. Zborovanje je otvoril sodrug Peterneil iz Ljubna. V predsedništvo so bili izvoljeni: Vrba (Mostec), Peterneil (Ljubno), Kantor (Ostrava), za celjsko zadruho sodrug Repovš iz Zagorja in Skuta (Moravska Ostrova). Kot prva točka dnevnega reda se je obravnavalo

zavarovanje rudarjev.

Referat o tej točki je imel predsednik »Unije rudarjev avstrijskih« sodrug Jarolim, ki je obžalovaje pokazal na dejstvo, da se, kar se tiče zavarovanja rudarjev tekom zadnjih let, ni nič bistvenega izpremenilo. Ozri se je v prvi vrsti na boje, ki so se morali voditi glede na provizije pri posameznih bratovskih skladnicah. Zakon o bratovskih skladnicah obsega tako neugodne določbe, da so morali vsi naporni poskusi izjaloviti. Na polju bolni-

škega zavarovanja je bilo lažje mogoče napredovati, centralni organizaciji rudarjev (Uniji avstrijskih rudarjev) se je v zadnjih šestih letih posrečilo doseči, da se je bolniška podpora skoraj v vseh revirih znatno zvišala in znaša zvišanje pri posameznih kategorijah celo po 50 %. Govornik na to omenja boje rudarjev proti bratovskim skladnicam in uvrščenje rudarjev v socialno zavarovanje. Vladno predlogo o bratovskih skladnicah je govornik ostro kritiziral. Da se vlada na zahteve rudarjev tako malo ozira, so zakrville meščanske stranke, ker so se pri posvetovanju o socialnem zavarovanju postavile na stališče vlade. Nadalje se peča govornik z napovedano organizacijo bratovskih skladnic, na podlagi katere bi delavci izgubili svoje dvetretjinsko zastopstvo in bi se jim z upeljavo volitev po razmerju vrhu tega skrajšal vpliv. Pravice novih članov se imajo urediti po socialnem zavarovanju, za stare člane pa naj bi skrbela likvidacija bratovskih skladnic.

V vladni predlogi, pravi govornik, pogrešamo tudi določilo o poklicni nezmožnosti v slučaju invaliditete. Kar se tiče zavarovanja vdov in sirot, se ni hotelo na obstoječem ničesar izpreminjati, še le ko so posegli delavski zastopniki v delovnem svetu vmes, se je priznalo malenkostno zboljšanje. Prizadevanja zastopnikov delavcev v delovnem svetu glede na ugodnejše rešitve drugih vprašanj, so se ob trdovratnem nasprotovanju nasprotnikov razbila. H koncu je referent govoril o zahtevi zavarovanja proti nezgodam ter je dejal, da rudarji ne morejo opustiti od zahteve po izvedenju nezgodnega zavarovanja, ki se mora uresničiti še predno bo izvedeno socialno zavarovanje.

Debate o tem predmetu so se udeležili Roznovski (Ostrova), Plöbst (Gradec), Podolka (Mostec), Javorski (Moravska Ostrava), Piergrzymocz (Moravska Ostrava), Steinwender (Ljubno), Gottschied (Celovec), Meixner (Mostec), Bauer (Gradec), Kohut (Plzeň), Mayer (Ostrava), Henc (Kladno), Berger (St. Pölten), Mraz (Kladno), Kopel (Moravska Ostrava), Lösche (Plzeň), Jedynak (Ostrava). Delegati so na jako dober način izpolnili izvajanja referenta, posebno so pokazali na naraščajoče število nezgod, kar dokazuje potrebo nezgodnega zavarovanja. Opetovano se je poudarjalo, da je enotna strokovna organizacija za rudarje velike važnosti.

Referent je priporočal v sprejem sledečo

resolucijo:

Četrta državna konferenca drugih skupin rudarskih zadrug v Avstriji sklène:

Opetovano se je opozarjalo na dejstvo, da je zavarovanje rudarjev pomanjkljivo in v vsakem oziru nezadostno. Kaiti obstoječe bratovske skladnice vsled velike razcepljenosti pogrešajo slehrno socialnopolitično in zavarovalnatehnično podlago in se vsled velike pomanjkljivosti ne morejo sanirati, vzlic velikim žrtvam, ki so jih naložili rudarjem v obliki prispevkov ter izgubi pravic.

Poleg vsega tega pogrešajo rudarji nezgodno zavarovanje, ki ga drugo industrialno delavstvo že desetletja ima. Tudi v tem oziru je vsako leto na stotine pohabljenih rudarjev občutno oškodovanih.

Te nevzdržne in škandalozne razmere zahtevajo čim prej reformo celotnega rudarskega zavarovanja, ki jo rudarji pričakujejo z uresničenjem socialnega zavarovanja.

Četrta državna konferenca delegatov rudarskih zadrug z največjo odločnostjo protestira proti sistematiziranemu zavlačevanju socialnega zavarovanja, kakor to dela vlada in meščanski poslanci v državnem zboru, ker se s tem končna reforma rudarskega zavarovanja do nedoglednega časa odlaga. Vsled zavlačevanja socialnega zavarovanja se ne zadržuje samo zboljšanje rudarskega zavarovanja, temveč se obstoječe zavarovanje v tem času direktno slabša, ker gredo vse bratovske skladnice nevzdržno naproti bankrotu, proti čemur rudarji odločno protestirajo.

Ne glede na zahvalo glede izvedbe socialnega zavarovanja in z njim zvezano reformo rudarskega zavarovanja zahteva četrta dr-

žavna konferenca od državnega zbora in od vlade takojšnjo izvedbo obligatoričnega nezgodnega zavarovanja za rudarje na podlagi točasnega nezgodno zavarovalnega zakona.

Resolucija je bila sprejeta soglasno.

(Nadaljevanje prihodnjic.)

Besedilo angleškega zakona o minimalni mezdi.

(Konec.)

III. Revizija postavk o minimalni mezdi in okrajnih pravilnikov.

1. Vsaka postavka o minimalni mezdi in vsak okrajni pravilnik, ki sta bila sprejeta na podlagi te postavke, ostaneta tako dolgo v veljavi, dokler se v zmislu te postavke spremeni.

2. Paritetični revirni urad lahko spremeni veljavne postavke o minimalni mezdi in okrajne pravilnike:

a) vsakokrat sporazumno z delavskimi prisledniki in delodajalskimi prisledniki paritetičnega revirnega urada,

b) leto po razglasitvi ali spremembi postavke o minimalni mezdi ali okrajnega pravilnika, po sledeči trimesečni odpovedi delavcev ali delodajalcev, če reprezentira po razsodbi paritetičnega urada odpoved ugledno skupino, bodisi delavcev ali delodajalcev, in vsi predpisi te postavke o določitvi postavk za minimalno mezdo naj se nanašajo, v kolikor je možno, tudi na spremembo teh postavk in pravilnikov.

IV. Prehodna določila.

1. Čez dva tedna po razglasitvi te postavke za okrajni trgovinski urad ni priznal paritetičnega revirnega urada, ali če ima v poznejšem času paritetični revirni urad izvršiti pooblastila ali dolžnosti na podlagi te postavke in če ob tistem času ni takega revirnega urada, tedaj lahko imenuje trgovinski urad takoj ali po primernem času osebo, ki obravnava namesto paritetičnega revirnega urada, in med trajanjem tega imenovanja naj se postava v dotičnem okraju tako rabi, kakor če bi bila imenovana oseba enaka paritetičnemu revirnemu uradu.

Če se mora poslužiti trgovinski urad spodaj stoječe določbe zategadelj, ker delodajalci nočejo določiti nikakih prislednikov v revirnem uradu, med tem, ko so delavci voljni imenovati delavske prislednike — ali zategadelj, ker delavci ne določijo delavskih prislednikov v paritetični revirni urad, med tem ko so delodajalci pripravljeni imenovati svoje delodajalske prislednike, tedaj trgovinski urad lahko imenuje, če se mu zdi primerno, namesto upirajoče se stranke delodajalcev ali delavcev prislednike in prisledniki naj se smatrajo za enake normalnim delavskim ali delodajalskim prislednikom.

3. Če se paritetičnemu uradu tri tedne po priznanju od strani trgovinskega urada ne posreči določiti prvih postavk o minimalni mezdi ali okrajnega pravilnika, ali če ne pride tri tedne po poteku odpovednega roka pri predlogu za spremembo postavk o minimalni mezdi ali okrajnih pravilnikov do nikake rešitve tega predloga, ki je bil sicer stavljen v okvirju postavke, tedaj naj ugotovi namesto paritetičnega revirnega urada predsednik postavke o minimalni mezdi ali okrajna določila ter naj reši tudi sicer vsebino predloga, in vsi od njega urejeni postavki o minimalni mezdi in okrajna določila naj imajo v zmislu te postavke enako veljavo kakor odločitve paritetičnega revirnega urada: s pristavkom, da velja, če stopi po sporazumu delavskih ali delodajalskih prislednikov ali po odločitvi predsednika na mesto treh tednov daljše dobe, ta pododstavek v tisti obliki, kakor če bi stala nova doba na mestu treh tednov.

Interpretacije predsedstva.

-ob Ta odstavek obseza natančnejša določila pojmov, n. pr. rudnika, delavcev itd. za razlago zakona.

VI. Naslov. Doba veljave.

1. Ta zakon naj se imenuje premogovniški

(minimalnomezdni) zakon 1912 — Coal Mines (minimalna tehtnica) akt 1912.

2. Ta zakon velja za tri leta po sprejemu in ne dalje, razen če parlament drugače ne sklène.*

(Nazadnje pride razpredelnica, v kateri so določene meje posamičnim okrajem.

Sredstva in oblike delavskega boja.

Še danes je mnogo ljudi, ki pravijo, da je postalo vse mirno, do so časi revolucij minuli. Pri tem pa smo v zadnjem času v Perziji, na Turškem, na Portugalskem in Kitajskem doživeli globoko segajoče izpremembe. V 50 letih, odkar datira intenzivnejše delavsko gibanje, so se razmere popolnoma izpremenile; pre tem časom je obstojalo še takratno francosko cesarstvo in Nemčija še ni bila politično edina. Čisto samo po sebi umevno je, da so izpremembe na političnem polju močno učinkovale tudi na delavsko gibanje. Ker stojimo na tleh razvoja, bi bilo napačno, če bi delavsko gibanje opazovali ločeno od političnih pojavov. Marx nam je že v naprej orisal kapitalistični razvoj. Pokazal nam je vzrok naraščajoče bede na drugi strani.

Pa pravijo nekateri: Kar je dejal Marx, pravzaprav ni resnično. Za dokaz navajajo, da se je način delavskega življenja zboljšal, Res je, da danes ne velja več vse, kar je Marx učil, toda v povsem drugačnem smislu, kakor mislijo oni ljudje! Velikanski razvoj kapitalizma se je izvršil še vse drugače, kakor je bil Marx napovedal. Res je nekaj delavcev, ki jim gre danes boljše, ki prejemajo večjo mezdo, ampak le po denarnem znesku, ki ga dobivajo za svoje delo. Danes so potrebe proletariata čisto drugačne nego pred 50 leti, ker gre za to, da dokažemo, da poje delavec danes kilogram kruha več nego prej in da zaradi tega vpijejo »hozana!« gre temveč za to, da ima danes delavstvo potrebe vseh vrst, ki jih ne more zadovoljiti. Tako se poraja v delavcih čustvo bede in pomanjkanja, med tem ko žive posedujoči v izobilju in razkošju.

Pri mogočnih bojih, ki so se v zadnjem času odigrali na Angleškem, smo videli, da sta se vlada in buržvazija zarotili proti delavcem. Videli smo pa na Angleškem tudi, da je bil ondi dolgo časa v visokem čislju nauk o socialnem miru in so voditelji strokovnih organizacij stali v meščanskem taboru. Profesor Schulz Gavernitz je celo dejal, da na Angleškem sploh ni razrednih nasprotij. Tudi na en del nemškega delavstva je to vplivalo. Reklo se je, da ni treba pri vsaki priliki siliti z ostrimi sredstvi razrednega boja v ospredje. Sedaj pa naenkrat velika stavgka, ki jo je vodilo milijon delavcev nad mesec dni. Pridobitno življenje cele dežele, parobrodarstvo in promet, vse to je pod temi razmerami občutno trpelo. In vlada se je čutila primorano, da je predložila zakonsko predlogo o minimalni mezdi.

To je bilo nekaj čisto novega. Ko je na Angleškem vlada predložila zakon, po katerem bi se smelo delati samo deset ur na dan, je bila vsa buržvazija po koncu. In sedaj pride država pod utisom delavskih krogov in zaseže tako globoko v gospodarske razmere. To je važno, pa še važnejše je dejstvo, da je delavstvo pod vodstvom vse prej nego radikalnega Mac Donalda, glasovalo proti vladi, pri zakonu, ki je naperjen proti podjetnikom. To kaže, da ves razvoj razredna nasprotja poostriže in proletarce prej ali slej zmerom sili k temu spoznanju.

Ostro naglašanje razrednih nasprotij izhaja že iz socialno-demokratskega programa. Če se vprašamo, n. pr. kaj vzdržuje socialni demokraciji na Nemškem tiste štiri milijone glasov, potem moramo reči, da imamo — pri vsej veliki važnosti najbližjih vprašanj — navdušenost, so katero slede mase za nami, zahvaliti izključno misli na naš končni cilj, na preobrat obstoječega družabnega reda. To nas združuje kakor železen obroč, to je pa tudi

* Ta začasna določba se na Angleškem češče ponavlja, čeprav nihče resno ne misli na odpravo podobnih zakonov.

tisto, kar nas najbolj loči od meščanskih strank. Ni naša krivda, da razredna nasprotja obstoje. Kar služi razvoju naše moči, to omejuje istočasno moč buržvazije, zato se ne smemo slepiti nad tem, da mora razredno nasprotje trajno narekovati naše stališče. Ne samo v političnem, tudi v strokovnem in združnem boju se to opaža. Vsak strokovni boj ima pravzaprav vso buržvazijo proti sebi in pri združnih organizacijah vidimo, da se kljub vsej nevtralnosti postavodajalci in meščanstvo obračajo proti njim. Revizionizem v socialni demokraciji se trudi, da bi se postavil kar najbolj na stališče sedanjosti in sodeloval z meščanskimi strankami. Revizionizem podcenjuje nasprotja, ki obstojajo v današnji družbi.

Eno najinteresantnejših dejstev političnega razvoja je, da so, čim močnejši postajamo, tem težavnejši naši uspehi. Napredovanje proletariata nikakor ne spremlja oslabljenje buržvazije. Kar mora z eno roko dajati proletariatu, to mu jemlje z drugo roko dvojno nazaj. Podjetniške zveze, karteli itd. so ji sredstva v ta namen. Da prešinemo delavstvo s spoznanjem gospodarskih razmer, da mu pojasnimo, da mora vse sile združevati v boju proti meščanstvu, to je prava proletarska politika. Toda tembolj moramo tudi delovati na to, da povzdignemo gospodarski položaj delavskega razreda. Ravno Karol Marx je povzdigo delavskega razreda s pomočjo strokovnih organizacij izredno visoko cenil. Razmerje med strokovno organizacijo in politiko je veliko tesnejše, nego si marsikdo misli.

Mi si danes delavskega gibanja sploh ne moremo predstavljati brez strokovnih organizacij! Strokovno gibanje je gibanje, ki ima s političnim gibanjem isti cilj. Ampak strokovno gibanje kljub vsemu temu je gibanje sedanjosti, ker v soc. družbi ne bo ne izkoriščevalcev ne izkoriščevanih. Zato mora strokovno gibanje imeti svoje posebne bojne metode. Strokovne boje prekinjajo premirja in mirovni sklepi, med tem ko se politični boj završi šele takrat, kadar bo dosežen končni cilj. O teh razmerah si moramo biti na jasnem, potem je neizogibno, kakor je neobhodno vzajemno delo za končni cilj.

Konfiskacija.

Blamirani državni pravdnik.

V neusmiljeno spakedrani slovenščini, ki je duševni produkt slavnega celjskega državnega pravdnika, bera naši čitatelji razsodbo o zadnji konfiskaciji »Rudarija«. Gospod celjski državni pravdnik je blagovolil zaslediti v dopisu iz Trbovelj, naslovljenem »Morilec kapitalizem«, hujskanje k razrednemu boju je še druge pregrehe. V dopisu smo pokazali na razne protizakonitosti, ki jih uganja trboveljska premogokopna družba s svojimi delavci. Opisali smo bili predvsem smrt nesrečnega delavca Volaja.

Povemo pa vnetemu gospodu državnemu pravdniku, da se temeljito moti, če misli po tej poti ustaviti kritiziranje vnebovpijočih nepravilnosti, ki se gode v pašaliku trboveljske premogokopne družbe.

Sicer pa se je celjski gospod državni pravdnik do kosti blamiral s konfiskacijo. Prav tisti dopis je namreč priobčil v doslovnem prevodu graški »Arbeiterwille« in »Zarja«. In glejte, kar se je zdelo nevarno celjskemu državnemu pravdniku, nad tem se ni niti najmanj izpodtaknil graški drž. pravdnik in niti ljubljanski ne. Potemtakem je v Celju drugačna pravica kakor v Ljubljani in Gradcu! Zares, čudna so pota državnopravniške močdrosti.

Sicer pa smo poskrbeli, da se vsi naši čitatelji na lastne oči uverijo, kako hud greh smo zagrešili v zaplenjenem dopisu.

Revolucija v Budimpešti.

Budimpeštansko delavstvo je šlo v dnevi pred binkoštnimi prazniki na ulico in uprizorilo krvavo revolucijo. Zgradilo je barikade, streljalo iz revolverjev, branilo se je z vsem, kar mu je prišlo pod roko, pogumno je nastavi-

vilo svoja prsa vojaškim kroglijam in bajetom ter policijskim sabljam, bilo se je z občudovanje vrednim pogumom, parkrat je zapodilo v beg vojake in policijo.

In čemu se ni ustrašilo budimpeštansko delavstvo krvavih žrtev? Šlo je v boj za splošno in enako volilno pravico, ki mu jo odrekajo ogrski plemenitaški mogotci. Obetala mu je bila volilno pravico krona, obetala jo je plemenitaška buržvazija. Ne ena ne druga ni izpolnila svoje obljube. V budimpeštanskem proletariatu je vzkipel pravičen srd in bil se je za svojo tolikrat obetano pravico z največjim pogumom.

Mogotcem je pognala revolucija strah v prsi. In takoj so pričeli krpati novo volilno reformo. Ta volilna reforma sicer še davno ne bo splošna in enaka volilna pravica, ampak dala bo vsaj košček pravice ogrskemu proletariatu. Do danes namreč nima ogrsko delavstvo ne enega zastopnika v parlamentu, vsled nezaslišano škandaloznega, samo plemenitaškim krivičnim privilegijem prikrojenega volilnega reda.

V zadnjem času se je slišalo, da nameravajo dati ogrskemu delavstvu naravnost sramoten košček volilne pravice. Budimpeštansko delavstvo je na to infamno provokacijo odgovorilo s pretnjo, da uprizori generalno stavko. Ker modrokrvni gospodje vedo, kako se zna boriti budimpeštanski proletarijat za svoje pravice, je upati, da se pravočasno spametujejo in ne izzivajo delavstva.

V revoluciji je bilo več mrtvih in veliko število ranjenih.

KARL KAUTSKY:

Strokovno gibanje.

Boji med mezdnicimi delavci in njih izkoriščevalci niso nič novega. Najdemo jih že ob koncu srednjega veka v rokodelstvu, med pomočniki in mojstri, bržko so se pričele vznjati v mojstrih pod vplivom tedaj se razvijajoče produkcije blaga in pod vplivom svetovnega prometa kapitalistične slutnje in nagnenja. Marsikateri med njimi je poskušal že v 15. stoletju število pri njem vposlenih pomočnikov, ako pomnožiti, da bi lahko živel od njih dela, ne da bi bilo treba njemu samemu delati, ali pa je vsaj poskušal naprtiti pomočnikom ogromen del vsega dela. Opažala so se stremjenja po povečanju delovnih dni, po omejitvi praznikov, celo stremjenja po nedeljskem delu. Pri tem so se skušali gospodje mojstri ločiti od pomočnikov; ti naj bi se zadovoljili s slabo hrano itd. Družinska vez se je zrahljala. Slednjič so se začeli cehovski mojstri še bolj odločevati, pomočniki, ki niso bili sinovi ali zetje mojstrov, so silno težko postali mojstri, pogosto jim je bilo to popolnoma nemogoče. Tako je bil pomočniški poklic vedno bolj poklic zase, nehal je biti samo postaja med učenicem in mojstrom.

Če so mojstri začeli igrati kapitaliste, je bila nujna posledica, da je dobila razmerje med njimi in njih delavci več ali manj ostrine poznejšega nasprotja med kapitalističnimi podjetniki in meznimi proletarci. Toda pomočniki se niso dali primerjati s ponižnimi in ponižanimi proletarci porajajoče se velike industrije. Kljubovalno in bojevitno niso samo prestregli slehnega udarca, namerjenega proti sebi, ampak so odgovorili nanj še s silnejšim od svoje strani. Mesta so bila majhna, število pomočnikov vsakega poklica je bilo zategadelj po mestih razmeroma neznamno. Bilo jih je tem lažje združiti, ker je imela navadno vsaka obrt posebno ulico. Delo je sicer ločilo drugega od drugega samo malo število, redko več kakor eden ali dva, je delalo pri enem mojstru. Število praznikov v letu je bilo veliko, družabnost je tedaj igrala v življenju slehnega posameznika prav tako vlogo kakor delo in družabnost je združila pomočnike. Njih pivnice so bile središča njih organizacij, izhodišča bitk, ki so jih bili z mojstri. Kdor od pomočnikov ni sodeloval, je bil izobčen. Vsled ločitve poklicev drugega od drugega je bila za pomočnika izključitev iz pomočništva njegovega rokodelstva tistega pomena kakor izključitev iz družbe. Pomočniška

organizacija ene stroke je torej obsegala vse pomočnike v isti stroki. Industrijska rezervna armada je bila nepoznana, pridobivanje delavcev iz tujih poklicev je bilo iz raznih razlogov nemogoče, ni čuda, da je bilo stališče pomočnikov nasproti mojstrom razmeroma nadvse ugodno. Orožje, ki so ga rabili, je bilo nehanje dela in razglasitev slabega glasu — stavke in bojkoti — in s tem orožjem niso prizanašali. Našim cehovskim sanjačem, ki sanjarijo o obnovitvi srednjeveškega rokodelstva in se nadejajo od te obnovitve miru med delavci in njih izkoriščevalci, bi se lasje upokončili, če bi se danes v razmerju z razvojem industrije tako pogosto in tako trdovratno stavkalo kakor v merodajnih rokodelstvih 15. in 16. stoletja.

Šele ko je prišla na površje moderna državna oblast, so tudi pomočniki spoznali, da prihajajo drugi časi. Zatiranje delavcev je bila ena prvih uslug, ki jih je nova oblast izkazala buržvaziji, in je še do danes ostala ena njenih glavnih nalog. Začela se je doba meznih taks (to se pravi maksimalnih mezd) in prepovedi ali vsaj policijskega zatiranja vseh organizacij meznih delavcev. Vendar pa se tudi državi ni posrečilo, da bi popolnoma udušila odpor pomočnikov. Pomočniki so vedeli prav tako dobro kakor njih nasprotniki, kako moč imajo, če združijo vse svoje moči, in kako so slabotni, brez organizacije. Povsod so se z vso žilavostjo sklepale organizacije. Kjer so jim bile javne organizacije onemogočene, so ustanovili tajne. Z najhujšimi kaznimi in mukami so jih kaznovali, a vendar niso mogli omajati njih združitve. Čeprav so bila trpljenja in težave, ki jih je prinesel protisocialistični zakon nemškemu proletariatu, dovolj huda, vendar so bila otroške igre v primeri s tem, kar so morali v marsikaterih deželah pretrpeti delavci v teku zadnjih stoletij in tje do srede 19. stoletja. In vendar so vsa preganjanja premagali.

Večina delavcev porajajoče se kapitalistične manufakture pa ni imela tiste odporne sile kakor rokodelski pomočniki. Za izgotovitev celega izdelka potrebna dejanja so, kakor smo že omenili, v manufakturi prideljena različnim delavcem, katerih vsakdo mora opravljati enega ali več razmeroma preprostih opravil. Učna doba delavca se na ta način skrči, pojavljati se že začnejo delo žensk in otrok. Nadalje so se rodile v velikih industrijskih mestih pod gospodstvom manufakture velike delavske armade. Pri tem je nemogoče, da bi se delavci med sabo osebno poznali, kakor je bilo samoposebi umevno pri pomočnikih v srednjeveških malih mestih. Vsled razvoja velikih mest so seveda deloma trpeli tudi rokodelski pomočniki, toda ne tako močno, kajti v tisti meri, kakor je rastlo njih število, je rastla tudi mnogoglavnost in z njo nesložnost njih nasprotnikov, mojstrov. V kapitalističnih podjetjih pa so se mnogi številni delavci maloštevilnim podjetnikom nasproti, ki se lahko sporazumijo. Temu se je še pridružilo, da je cehovsko gospodstvo oviralo razvoj manufaktur v starih mestih. Ta podjetja so se morala ustanoviti izven cehovskega okolišja, večinoma na deželi, kjer se je dalo delavce lažje nadzirati in kjer delavci niso imeli nikake zaslombe v drugih plasteh delavskega prebivalstva in so bili navezani edino na delo v manufakturi.

(Konec.)

Zapisnik

seje načelstva, združene bratovske skladnice v Trbovljah, ki je bila dne 21. velikega travna 1912 v ravnateljevi pisarni.

Navzočni podpisani:

Dnevni red:

1. Upokojitve.
2. Prošnja gosp. A. Herzoga za dopust vsled bolezn.
3. Raznoterosti.

Na podlagi zdravniških izpričeval se vpo-

koje sledeči rudarji v Trbovljah:
Prosenjak Franc s 15. vel. travnom 1912 s K 29,70 mesečno.
Florjanc Josip s 15. velikim travnom 1912 s K 35,64 mesečno.

Brunek Ivan s 15. velikim travnom 1912 s K 29.70 mesečno.

Borštner Vinko s 15. vel. travnom 1912 s K 26.66 mesečno.

Kožuh Amalija z 2. mal. travnom 1912 s K 11.66 mesečno.

Stopar Ivan z 20. sušcem 1912 s K 23.76 mesečno.

V Hrastniku:

Mastnak Alojzij s 1. velikim travnom 1912 s K 85.68 mesečno.

Skalič Ignacij s 1. mal. travnom 1912 s K 16.66 mesečno.

Matko Jakob s 1. vel. travnom 1912 s K 29.70 mesečno.

II.

Po prečitaniu prošnje dr. Herzoga se istemu dovoli šesttedenski dopust in se mu obenem povrnejo izdatki za zdravljenje v znesku K 35.—.

III.

Pokritje stroškov za pleskanje in popravilna dela v stanovanju računovodje gospoda Pleskoviča se dovoli.

Ker je poslopje pri bolnišnici za gretje vode pogorelo, se sklence zgraditi novo poslopje, kojega stroški pa ne smejo presegati vsoto 700 K.

Na prošnjo Anžur Jakob-a se temu všteje članstvo od 21. sušca 1881, ker je od tega časa neprenehoma delal pri trboveljskih obratih.

Prošnja Florjanc-a Franc za vračunanje članskih let se odkloni, ker je prekinil članstvo od 3. julija 1893 do 13. novembra 1893.

Podpora za zdravljenje se dovoli naslednjim delavcem: Hribar Matevž K 50.—, Janežič Ivan K 80.—, Rzeničnik Jakob K 70.—, Florjanc Franc K 80.—, Zelič Jakob K 70.— in Klavžar Marija K 50.—.

Podpore, ki jih je predsednik podelil od zadnje seje, se naknadno odobre. Nadalje se dovoli podpora sledečim, in dobe: Brunek 15.—, Kovačič Rupret 20.—, Belak Josef 20.—, Pavšar Franc 20.—, Kunšek Ivan 15.—, Udovč Ivan 15.—, Frankovič Franc 15.—, Bote Fr. 25.—, Klenovšek Marija 20.—, Strahovnik Fr. 20.—, Kaša Jurij 25.—, Briner Avgust 10.—, Kreže Martin 30.—, Knez Josip 20.—, Močnik Jurij 15.—, Breznikar Ivan 20.—, Volaj Franc 20.—, Andrijani Peter 15.—, Zaverl Franc 15.—, Smodič Ivan 15.—, Kiler Ivan 20.—, Pajk Franc 20.—, Matko Jakob 20.—, Smuk Martin 15.—, Zupan Mihael 10.—, Drnovšek Ivan III 30.—, Planinc Matevž 15.—, Doberšek Martin 20.—, Umek Anton 20.—, Alešek Jakob 20.—, Hribar Mihael 15.—, Keše Josip 15.—, Stopar Ivan I 20.—, Pihler Franc 20.—, Ojstršek Ivan 20.—, Draksler Blaž 15.—, Smodič Margareta 10.—, in Voje Anton 36 kron.

Član predstojništva Majdič Florijan izreka v imenu delavstva gospodu predsedniku ravnatelju Heinrihu zahvalo za podporo, ki jo je nalkonil sirotam po ponesrečenem Volaju.

Majdič nadalje predlaga, naj bi se čim preje sklical občni zbor z dnevnim redom: 1. Povišanje pokojnine. 2. Raznoterosti.

Predlog se sprejme.

Sklanjeno in podpisano.

Pleskovič I. r. zapisnikar, F. Leiler I. r. predsednik, F. Heutman I. r., Fl. Kronthaler I. r., Vajta I. r., Mozetič Anton I. r., Majdič Flor. I. r., Kozole Martin I. r., Mastnak Franc I. r., Bočko Alojzij I. r., Gosak Peter I. r., Kolman Matevž I. r., Mlakar Martin I. r., Urlep Ivan I. r. in Tratnik Avgust I. r.

Razsodilo.

V imenu Njegovega Veličanstva cesarja!

C. kr. okrožno sodišče v Celju kot tiskovno sodišče je na predlog c. kr. državnega pravdnštva v Celju potrdilo po tem c. kr. državnem pravdnštvu odredeno nasego št. 15 v Trbovljah izhajajoče periodične tiskovine „Rudar“ z dne 24. V. 1912 in je obenem v smislu §. 493 k. p. r. sklenilo spoznati:

Vsebinska v ravno navedeni številki „Rudar“ se nahaja-jočega članka pod naslovom „Morlec Kapitalizem“ ustanovlja dejanski stan pregreška proti javnemu miru in redu v smislu § 302 k. z. in se vsled tega v smislu § 36 in 37 tiskovnega zakona z dne 17. dec. 1862 št. 6 d. l. ex 1863 izreka pre-poved razširjevanja zaplenjene tiskovine, uničenje zaplenjenih komadov iste, razdejanje stavka zaplenjenega članka in se zaukazuje javno objavljenje te razsodbe.

Nagibi:

V članku „Morlec Kapitalizem“ se prepoveduje v po-nesrečenju nekega rudarja v trboveljskem rudniku in se s tem spajajo napadi na trboveljsko družbo, ki je baje se svojim postopanjem to nesrečo, provzročilo, ter se poskuša zapeljati rudokopsko delavstvo k sovražnostim proti rudo-kopni družbi in sploh proti posedujočim stanovcem. V tem tičejo vsi znaki pregreška po § 302 k. z. in je bila toraj spoznati kakor zgoraj navedeno.

C. kr. okrožno sodišče v Celju, dne 28. maja 1912.

Podpis nečitljiv.

Dopisi.

Trbovlje.

Nagrajeno priganjaštvo. Pred kratkim je uprava rudnika delila svojemu uradniškemu in tehničnemu osebju remuneracije. Značilno pri tem je, da tisti, ki pomaga delavce najbolj izžemati kakor na primer Vajta, je dobil naj-več, namreč celih 1000 K. Rudarji, ki rabijo povprečno vsakreri mesec nove šitne škornje, ki so precej dragi in ki v jamskem moč-virju kmalu segnijo, ti seveda niso dobili ni-česar. Pač pa so imeli v marcu in aprilu na vshodnem okrožju št. II. **naravnost škanda-lozne sramotne zaslužke, zaslužili so po 1 K 12 vin, ali le malo več.** Posledica remunera-cije je bila ta, da so nekateri gospodje med, sebno odlikovali pan Vojta. Toda vse je tiho, z vrčki. Razume se, da se je v tem oziru po-sebno odlikoval pan Vajta. Toda vse je tiho, kakor da ne bi bilo nič, če se spozabi delavec, tedaj je to seveda nekaj družega, tedaj je takoj orožništvo in policija na nogah in vrši svojo dolžnost. **Koliko delavske krvi, žuljev in solza neki je v tej remuneraciji? Dobrou hut, pane Vojta!**

Manire inženjerja Vojte. Obratni vodja vzhodnega okrožja številka II. Vojta, je res jeko famozen človek. Dasi je že od ženskih rok dobil klofute, mu še ne da žilica miru, da ne bi ljudi, ki so pod oblastjo visokorodnega gospodka inženjerja vposleni, vedno z raznimi nepotrebnimi šikanami dražil. Tako je n. pr. zadnjič nekega mlajšega jamskega delavca, ki v temi čistihlepnega Vojto ni videl, prav po neinženersko nahrulil ter mu je napovedal kazen v obliki odtrganih štirih kron od plače. Ker pa je imel fant Vojtovih šikan zadosti, je raje zahteval takoj obračun. In res je delavec obračun dobil, obenem pa tudi za štiri krone manj kakor mu je šlo. Kako pride Vojta do tega, da brez vsakega vzroka ljudem narav-nost denar krađe v obliki kazni, ne da bi se bili pregrešili? Pane Vojta, mi Vam odločno svetujemo, prenehajte uganjati burke z de-lavci, kajti znalo bi se vam lepega dne tako zgoditi kakor se je nekoč zgodilo nadpazniku Babiču, potem pa prištejte eventualni tak do-godljaj na račun svoje neakademične siro-vosti!

Izkoriščanje do krvi. Meseca marca in aprila t. l. so se rudarji na vzhodnem okrožju št. II., kar se tiče zaslužka, prav britko prito-ževali. Uprava rudnika v Trbovljah sicer ne vidi rada, da se v našem listu kritikuje. Pri-hranimo si torej besede, **govore naj številke!** Imamo pri roki celi kup plačilnih listov, ka-terih številke nam jasno dokazujejo eldorado, kakršen je trboveljski rudnik, zlasti vzhodno okrožje št. II., kjer neomejeno po svoji čisto prav neumni volji gospodari rudarjem že do grla presedaajoči Vojta. Eden izmed plačilnih listov nam kaže, da je zaslužil njen lastnik **meseca aprila na šilt 1 K 44 vin.**, in šele po dolgi prošnji mu je bil zaslužek povišan na šilt na 2 K 21 vin. Drugi list nam kaže za-služka za šilt 1 K 92 vin., tretji 2 K 60 vin., četrti list 2 K 89 vin., peti list 2 K 60 vin., šesti list 2 K 30 vin., ki je bil pozneje povišan na 2 K 38 vin., sedmi list 1 K 86 vin., pozneje povišan na 1 K 96 vin., osmi list 2 K 4 vin., deveti list 2 K 90 vin., deseti list 1 K 83 vin. itd. Navajamo samo še, da je cela vrsta ru-darjev zaslužila meseca aprila za šilt celo samo po 1 K 12 vin., in šele po dolgi prošnji so posameznikom dali nekaj vinarjev poboli-ška. Vprašamo, kako naj v današnjih dragih časih izhaja družinski oče s takim zaslužkom, ki prav za prav noben zaslužek ni, posebno če upoštevamo naravnost živinsko trpljenje ru-darjev. Vsak prosjak naberači dnevno več skupaj kakor pa zaslužijo pri napornem delu rudarji vzhodnega okrožja št. II. Pri vsem tem se Vojta tem ubogim delavcem še roga, češ kaj pa hočete še več, tisti Vojta, o katerem gre po Trbovljah glas, da pri vsej svoji inž-nerski plači in navzlic remuneraciji v znesku 1000 K ki jo je pred kratkim dobil, niti čev-ljarju šitnih škornjev ne more plačati. Vojta, ki delavce naravnost tiranizira, naj bo prepričan, da bo tudi njemu v Trbovljah od-klenkalo, kakor je že marsikateremu go-spodku njegove vrste.

Strokovni pregled.

s Tovarniške delavke na Japonskem. Tudi na Japonskem se vedno pomnožuje delo žensk. Po zadnjih poročilih je bilo v raznih tovarnah na Japonskem vposleno 700.000 žensk, od teh je pa le malo odstotkov dorastlih, ogromno

večin tvorijo otroci pd 14 in celo pod 10 let starosti. Tako je n. pr. v tovarnah za vži-galice vposlenih 20 odstotkov deklet pod 10 let. Podjetniki vzdržujejo celo armado agen-tov, ki jim vedno dovažajo novih otrok v ve-likem številu, katere potem izkoriščajo. S 15 ali 17 leti se otroci zopet vračajo v svoje vasi, ker so že popolnoma izrabljeni. Ravna se z otroci jako slabo, da celo brutalno, kar je tembolje verjetno, ker otroci stanujejo v to-varniških prestorih. Kaznujejo jih s tem, da jim ne dajo jesti, pretepavajo jih z bičem ali pa zapirajo v temnice. Poslovodje imajo pravico izrabljati otroke še tudi na drug način. Morala teh ljudi je jako nizkotna. Čez uro de-lajo pogostoma do pol noči, tudi ob nedeljah delajo. Posamezne predilnice delajo sploh tudi po noči ob jako slabi razsvetljavi. Navzlic tem vnebovpajočim razmeram ni mogoče v parlamentu prodreti z varstvenim zakonom. Član gosposke zbornice dr. Kuvada si je pri-zadeval vsaj nekaj doseči, toda večina je gla-sovala proti vsakemu tozadevnemu zakonu. Ako pogledamo mizerne razmere japonskih delavk, tedaj vidimo kako je bilo včasih tudi pri nas v Avstriji. Navzlic temu, da so se raz-mere pri nas znatno zboljšale, je še vedno nekaj delavcev, ki pravijo, da organizacija nič ne koristi. Ker pa na Japonskem nimajo delavci strokovnih organizacij, zato vladajo tam tako strašne razmere.

Naznanila rudarskega tajništva

Trbovlje. Pozivamo vse tovariše, ki so v zadnjem času pristopili k strokovni organiza-ciji, naj pridejo v tajništvo po članske knjižice.

Leše. Poročajte, kako se je izvršilo zbo-rovanje bratovske skladišnice.

Labinj. Poročajte, v koliko se je dosegel uspeh v znani zadevi.

Razne stvari.

r Novi denar. Z 20. velikim travnom se je pričelo z izdavanjem novih dvekronskih novcev namesto dosedanjih starih goldinarjev. Napravilo se jih bo za 35.000.000 kron, veli-kost imajo v premeru 27 mm. Kar se tiče snovi, je v novih novcih razmeroma manj srebra kakor pa ga je bilo v starih goldinarjih. Pri prelivanju je država profitirala 5 milijonov kron. Značilno je, da se vliva, kar se tiče snovi v Avstriji vedno manj vreden denar.

Listnica uredništva.

Črna. Poslali smo uredništvu »Zarje«.

I. Jax & sin
Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo
bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki za-tonj in franko.

Konsumno društvo rudarjev
v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo
špecerijske in manufaktur-
nega blaga kakor tudi čevlje
za otro e in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate
svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

Priporočamo naš m
-- gospodinjam --

KOLINSKO
iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani

CIKORIJO!

Izdajatelj in zalagatelj Ivan Tokan.

Odgovorni urednik Ignacij Sitter v Trbovljah.

Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.